

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

โลกอนาคตจะเป็นโลกแห่งการเรียนรู้ มีการแข่งขันสูงคุณภาพของคนจึงเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุด ในเชิงของความสามารถได้เปรียบในการแข่งขันเพื่อพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้าน ซึ่งทุกประเทศในโลกเริ่มตระหนักว่าคุณภาพของคน ตามด้วยเทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างขีดความสามารถในการผลิตและการแข่งขันอันจะนำมาซึ่งการพัฒนาประเทศโดยรวม การพัฒนาคนที่มีประสิทธิภาพที่สุดคือ การศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2540 : 13 – 14) ซึ่งมีความสอดคล้องกับประเทศไทยที่ได้มีการกำหนดกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ คือ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกรอบการปฏิรูปการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ทุกส่วนของสังคมได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะต่าง ๆ เช่น การบริหารและจัดการศึกษา ในรูปคณะบุคคล ทั้งส่วนกลาง เขต พื้นที่การศึกษา และของสถานศึกษาที่เรียกว่า “คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” (มาตรา 40) ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนซึ่งมีส่วนได้เสียในการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษา เพื่อรองรับการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไป (มาตรา 39) รวมทั้งให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชู ผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา (มาตรา 57) และกำหนดให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กร เอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่นระดับมัธยมศึกษาอื่น ให้แก่สถานศึกษาและมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 21)

ผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการจัดการศึกษา คือสถานศึกษา ผู้รับนโยบายจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ การบริหารจัดการศึกษาของ

สถานศึกษาเป็นการดำเนินการของกลุ่มบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษา เป็นการให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในชุมชนและสังคมตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ จัดการศึกษาตามนโยบายของรัฐเพื่อให้ความรู้ ประสบการณ์ และอบรมเยาวชนให้เป็นพลเมืองดีของชาติ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเยาวชนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของชาติ การดำเนินของสถานศึกษาที่มีความจำเป็นต่อสังคมและมีความสำคัญอย่างมากเพื่อขับเคลื่อนตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ 2553 : 26) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาภารกิจของโรงเรียนและเป็นงานที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันมีลักษณะที่เป็นความสัมพันธ์ 2 ทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ โรงเรียนกับชุมชนจึงเกี่ยวพันกับการดำเนินการเพื่อให้โรงเรียนสามารถแสดงบทบาทการให้บริการชุมชนและการรับความช่วยเหลือจากชุมชนได้อย่างเต็มที่ โดยทั่วไปแล้วงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีขอบข่ายครอบคลุม 6 งาน คือ งานการให้บริการชุมชน งานการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน งานการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ๆ งานเกี่ยวกับคณะกรรมการโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารและบุคลากรครูทุกคนในสถานศึกษา จะต้องวางแผนการปฏิบัติงานตามขอบข่ายของงานทั้ง 6 นี้ ให้ครอบคลุมและต่อเนื่องเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายการปฏิบัติงานด้านนี้ของสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน (รุ่ง แก้วแดง, 2541 : 10)

จากสภาพการบริหารและการจัดการศึกษาในระยะเวลาที่ผ่านมาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูยังมีอำนาจการตัดสินใจในการบริหารและการจัดการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องตระหนักว่าความสัมพันธ์ระดับบุคคลเป็นความสัมพันธ์ ระดับหน่วยงานยอมรับในความเป็นคน เคารพในความคิดและพฤติกรรมที่แสดงออกความสัมพันธ์ระดับบุคคลควรพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2546 : 197) ถึงแม้ว่าจะมีความพยายามที่จะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและการจัดการศึกษา แต่สภาพการณ์มีส่วนร่วมยังคงเป็นแบบหลวมๆหรือมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดแบบศูนย์รวมอำนาจ และให้ความสำคัญกับบุคลากรภาครัฐที่ยึดการทำงานแบบระบบราชการที่ขาดความยืดหยุ่นขาดการมีส่วนร่วมระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเมื่อสถานการณ์ของประเทศประสบปัญหาวิกฤติทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองและสังคม จึงเป็นเหตุให้ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกรอบการปฏิรูปการศึกษาที่ใช้หลักการกระจายอำนาจและมีส่วนร่วมในการจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา (มาตรา 9) และให้อำนาจคณะกรรมการ ทั้งระดับเขตพื้นที่

การศึกษาและสถานศึกษาในการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป (มาตรา 39) ประกอบด้วยผู้แทนของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในแต่ละระดับ สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชนผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือองค์กรศาสนาอื่น ในพื้นที่และผู้บริหารสถานศึกษา (มาตรา 40) ดังนั้นการเพิ่มบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จากเคยให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้มีคำแนะนำและร่วมบริจาคเงินและทรัพยากรเพื่อการศึกษาได้มีบทบาทในการบริหารและจัดการการศึกษาอย่างแท้จริงเพิ่มขึ้น ซึ่งต้องอาศัยพฤติกรรมการทำงานร่วมกันในการตัดสินใจ และความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 22)

โรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของสังคม ในด้านการให้บริการทางการศึกษาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกในสังคมนั้น ๆ ซึ่งไม่ได้มีขอบเขตอยู่เฉพาะบริเวณโรงเรียนหรือการเรียนการสอนเป็นประจำทุกวันเท่านั้น แต่ต้องออกไปเกี่ยวข้องกับชุมชนด้วย (ฉลาด บุตรเนียร. 2541 : 1) ชุมชนมีความเกี่ยวข้องกับผูกพันกับโรงเรียน นักเรียนเป็นผลผลิตของโรงเรียนเท่า ๆ กับชุมชนความเจริญก้าวหน้า และคุณภาพของโรงเรียนจะเป็นดัชนีชี้วัดคุณภาพของชุมชน เนื่องจากชุมชนมีคุณค่าต่อโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมเช่นกัน โรงเรียนและชุมชนจึงเป็นหน่วยงานที่เกื้อกูลและสนองความต้องการซึ่งกันและกัน ดังนั้น งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียนกับชุมชน จึงอยู่ในฐานะทั้งเป็นผู้ให้และผู้รับ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยโรงเรียนจะต้องเป็นศูนย์กลางของชุมชน หรือสังคมเปิดโอกาสให้ชุมชน ได้ใช้สถานที่และอุปกรณ์ของโรงเรียนได้ เพื่อให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันยินดีให้ความสนับสนุนในกิจกรรมของโรงเรียน และโรงเรียนกับชุมชนจะต้องเกื้อกูลประโยชน์ร่วมกัน เพื่อจัดและพัฒนาการศึกษาให้เยาวชนของชาติมีคุณภาพทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา (วันเพ็ญ วงศ์จันทร์. 2546: 2) สำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้ประเมินผลการจัดการศึกษาของไทย พบปัญหาหลักของการจัดการศึกษาหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการบริหารและการจัดการเป็นปัญหาหนึ่งที่สำคัญที่ทำให้การจัดการศึกษาไม่บรรลุผล มีสาเหตุหลักหลายประการ เช่นการจัดการศึกษาไทยถูกมองว่าเป็นหน้าที่ของรัฐ ของสถานศึกษา ของผู้บริหารและของครู ที่มีระบบราชการเป็นกลไกสำคัญของการจัดการ โดยการจัดการศึกษาขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน กล่าวคือ ไม่ได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบครัวและชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย การร่วมวางแผนพัฒนา การจัดการศึกษาการระดมทรัพยากร

เพื่อช่วยในการจัดการศึกษา ปัญหาหลักของการศึกษาที่กล่าวมาอาจมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544: 8-10 ; อ้างอิงมาจาก เสวียน ราชคำ. 2546 : 2-3)

จากปัญหาดังกล่าว โรงเรียนที่จะประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องอาศัยพื้นฐานของความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย ได้แก่ ผู้ปกครอง นักเรียน ครู อาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน และชุมชนของสถานศึกษาร่วมกันสร้างเป้าหมาย โดยมุ่งไปที่ตัวนักเรียนที่เป็นผลผลิต โดยอาศัยข้อมูลและความและความร่วมมือกันอย่างจริงจัง (ประยุक्त ประทุมทิพย์. 2544 : 39) ซึ่งผู้บริหารถือว่าเป็นบุคคลที่มีอำนาจในการตัดสินใจของโรงเรียน ซึ่ง เสาวนิตย์ ชัยมุสิก ได้ศึกษาพบว่า การเปลี่ยนสภาพการบริหารมาเป็นการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน บทบาทของผู้บริหารจะเปลี่ยนไปโดยมุ่งเน้นการเป็นผู้นำการใช้แบบผู้นำ แบบสนับสนุน การใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้งในรูปแบบคณะกรรมการสถานศึกษา ที่ผู้บริหารเป็นคณะกรรมการ และเลขานุการ หรือการให้ครู อาจารย์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (เสาวนิตย์ ชัยมุสิก. 2544 : 42) ซึ่งจะส่งผลให้สถานศึกษาเป็นองค์กรหลักในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ (สมรรถชัย บุ่งทอง. 2546 : 3-4)

การบริหารความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนบ้านเหล่า เป็นการร่วมแรงร่วมใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างมากในอันที่จะร่วมกันพัฒนาโรงเรียนและชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้าคู่กันไปโดยโรงเรียนกับชุมชนต้องร่วมมือกันระดมสรรพกำลังทั้งหลายในท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนโรงเรียนต้องเป็นไปอย่างใกล้ชิดกัน ไม่แตกแยกกัน ร่วมเกื้อกูลซึ่งกันและกันอย่างจริงจังที่ผ่านมาโรงเรียนบ้านเหล่า มีการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนอย่างต่อเนื่องทั้งการออกเยี่ยมบ้าน การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมการเลือกตั้ง การประชุมผู้ปกครองนักเรียน การประชาสัมพันธ์ข่าวสาร การอำนวยความสะดวกอาคารสถานที่และเป็นแหล่งให้บริการวิชาการแก่บุคคล ชุมชนในทุกด้าน แต่การดำเนินงานยังประสบปัญหาในเรื่องต่าง ๆ เช่น ปัญหานักเรียนขาดเรียนบ่อย ปัญหายาเสพติด ปัญหาการตั้งครุภในวัยเรียน ปัญหาการออกจากโรงเรียนกลางคัน ปัญหาการทะเลาะวิวาทและปัญหาด้านสุขภาพของนักเรียน จึงทำให้โรงเรียนบ้านเหล่าไม่สามารถบรรลุความมุ่งหมายในการดำเนินงานการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนที่ตั้งไว้เพื่อประโยชน์สูงสุดในการจัดการศึกษาได้อย่างแท้จริง (โรงเรียนบ้านเหล่า. 2555 : 3-5)

โรงเรียนบ้านเหล่าเป็นโรงเรียนขยายโอกาสเปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย ถึงชั้นมัธยมปีที่ 3 มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 326 คน บุคลากรครู 17 คน มีเขตบริการการศึกษา 6 หมู่บ้าน ได้แก่

บ้านมะเห็บหมู่ที่ 13 บ้านโนนสำราญหมู่ที่ 19 บ้านเหล่าจัวหมู่ที่ 14 บ้านดอนแคนหมู่ที่ 18 บ้านเหล่าหมู่ที่ 3 และบ้านเหล่าหนองขามหมู่ที่ 22 ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนาทำไร่ และรับจ้างทั่วไป มีรายได้ต่ำทำให้ประสบปัญหาความยากจน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องย้ายถิ่นไปหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัวโดยการออกไปทำงานทำในเมืองหลวงทิ้งบุตรหลานไว้ตามลำพังให้อยู่ในความดูแลของ ปู่ ย่า ตา ยาย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงก่อให้เกิดผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านเหล่า เนื่องจากนักเรียนไม่ได้อยู่ในความดูแลของผู้ปกครองทำให้เกิด ปัญหาเหล่านี้เป็นหน้าที่ของโรงเรียนต้องติดตามแก้ไขอย่างเร่งด่วนโดยร่วมมือกับชุมชนและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนตลอดจนการดำเนินกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียน จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาอยู่เสมอ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียน เพื่อจะได้เป็นแนวทางและปรับปรุงพัฒนาการบริหารโรงเรียนการจัดการเรียนการสอนของครู และได้กำหนดยุทธศาสตร์วางผลกลยุทธ์ในการพัฒนางานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน อันจะเกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษาต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นอย่างไร
2. การดำเนินงานการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นอย่างไร
3. แนวทางการดำเนินงานการแก้ปัญหาการดำเนินงานการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

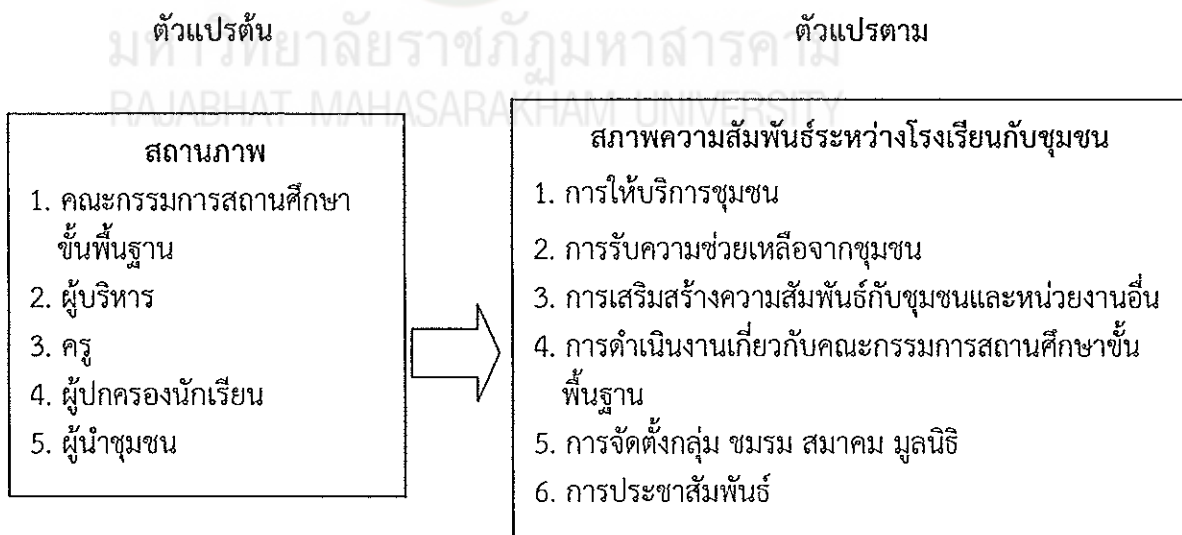
1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

2. เพื่อหาแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

3. เพื่อพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนบ้านเหล่า ผู้วิจัยได้นำกระบวนการ PDCA 4 ขั้นตอนของวงจรล้อเดมมิ่งที่พัฒนาโดย ดร.ซีวฮาร์ท ได้แก่ 1) การวางแผน (Plan) 2) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (Do) 3) การตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน (Check) และ 4) การปฏิบัติการแก้ไข (Action) (วีรพงษ์ เถลิมาจรัสรัตน์. 2547 : 56) มาเป็นกรอบแนวคิดในการทำวิจัยโดยยึดขอบข่ายและภารกิจงานตามที่กำหนดในกฎกระทรวงศึกษาธิการ ตามแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารงานในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ด้าน (รุ่ง แก้วแดง. 2541 : 10) ซึ่งผู้วิจัยได้นำการดำเนินงานการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มาเป็นกรอบในการวิจัยในครั้งนี้ ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนโรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียน และผู้นำชุมชนโรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1.1 ประชากร ได้แก่

- 1.1.1 ผู้บริหาร จำนวน 2 คน
- 1.1.2 ครู จำนวน 17 คน
- 1.1.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน
- 1.1.4 ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 326 คน
- 1.1.5 ผู้นำชุมชนในเขตบริการ 6 หมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 390 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้แก่

- 1.2.1 ผู้บริหาร จำนวน 2 คน
- 1.2.2 ครู จำนวน 17 คน
- 1.2.3 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน
- 1.2.4 ผู้ปกครองนักเรียน ชั้นเรียนละ 16 จำนวน 176 คน
- 1.2.5 ผู้นำชุมชนในเขตบริการ 6 หมู่บ้านที่ไม่ได้เป็นคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 240 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

- 2.1 การให้บริการชุมชน
- 2.2 การรับความช่วยเหลือจากชุมชน
- 2.3 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น
- 2.4 การดำเนินงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.5 การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ

2.6 การประชาสัมพันธ์

3. ขอบเขตด้านตัวแปร

3.1 ตัวแปรต้น คือสภาพภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย

3.1.1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1.2. ผู้บริหาร

3.1.3. ครู

3.1.4. ผู้ปกครองนักเรียน

3.1.5. ผู้นำชุมชน

3.2 ตัวแปรตาม คือสภาพความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

3.2.1 การให้บริการชุมชน

3.2.2 การรับความช่วยเหลือจากชุมชน

3.2.3 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น

3.2.4 การดำเนินงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2.5 การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ

3.2.6 การประชาสัมพันธ์

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยระหว่างเดือนมิถุนายน 2556 – ตุลาคม พ.ศ. 2556

5. สถานที่ทำการวิจัย

โรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง ลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนบ้านเหล่ากับชุมชน ตามกรอบภารกิจงานบริหารทั่วไป ด้านงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ

1.1 การให้บริการแก่ชุมชน หมายถึง การให้บริการด้านต่าง ๆ แก่ชุมชน ตามกำลังความสามารถของโรงเรียนที่จะดำเนินการได้ ได้แก่ การให้บริการด้านวิชาการ การแจ้งข่าวสาร

การให้คำปรึกษา การจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน การให้บริการอาคารสถานที่หรือวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนร่วมกับหน่วยงานอื่นเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในหน่วยงานเพื่อพัฒนาชุมชน

1.2 การรับความช่วยเหลือจากชุมชน หมายถึง การรับความช่วยเหลือจากชุมชนทุกอย่าง ทั้งทางด้านวิชาการ การจัดแหล่งเรียนรู้ชุมชน จัดอบรมอาชีพแก่ชุมชน การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ งบประมาณ โดยโรงเรียนได้วางแผนหรือมีโครงการขอรับความช่วยเหลือล่วงหน้าและเมื่อได้รับการสนับสนุนจะจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติให้หรือรายงานผู้บังคับบัญชาชั้นสูง เพื่อออกเกียรติบัตรหรือเครื่องหมายตอบแทนตามระเบียบของทางราชการ

1.3 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น หมายถึง การดำเนินงานหรือกิจกรรมของโรงเรียนที่เอื้ออำนวยให้เกิดความสัมพันธ์อันดี เช่น การจัดหาทุนการศึกษา การระดมทรัพยากรจากหน่วยงานอื่น ส่งเสริมการผลิตภัณฑท้องถิ่น การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น การจัดนิทรรศการ การจัดงานประจำปี การจัดงานวันขึ้นปีใหม่ งานวันสงกรานต์ การแข่งขันกีฬา ตลอดจนงานบุญประเพณีต่าง ๆ

1.4 การดำเนินงานเกี่ยวกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาโรงเรียน เช่นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการบริหารการศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาผู้เรียนตลอดจนพัฒนาชุมชน

1.5 การจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม มูลนิธิ หมายถึง งานการจัดตั้งกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพชุมชน กลุ่มเครือข่ายผู้ปกครองด้านอาชีพ การจัดกองทุนนักเรียนยากจน การจัดสวัสดิการแก่บุคลากร กลุ่มศิษย์เก่าช่วยเหลือโรงเรียน กลุ่มแม่บ้าน เป็นการแสวงหาแนวทางและความร่วมมือจากชุมชน ด้วยการสนับสนุนให้ชุมชนได้จัดตั้ง ให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรม ให้การช่วยเหลือโรงเรียนหรือร่วมมือกันพัฒนาโรงเรียนและชุมชนในด้านต่าง ๆ มากขึ้น

1.6 การประชาสัมพันธ์ หมายถึง การจัดกิจกรรมการประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในโรงเรียน/ชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วย การประกาศข่าวตอนเช้า กิจกรรมเสียงตามสาย นักจัดรายการข่าวรุ่นจิ๋ว หนังสือเชิญประชุมและการจัดป้ายประกาศของโรงเรียน เป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนบ้านเหล่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม
3. ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่บริการของโรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ตลอดจนเขตพื้นที่
อื่นที่มีส่วนช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนบ้านเหล่ากับ
ชุมชน
4. แนวทางการพัฒนาการดำเนินการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง กลยุทธ์การ
พัฒนา การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ซึ่งมีแนวทางในการ
ปฏิบัติ ดังนี้
- 4.1 การประชุมระดมความคิด หมายถึง กิจกรรมประชุมโดยมีผู้เข้าร่วมประชุมเป็นผู้
ที่มีความรู้ ประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องกับปัญหาหลาย ๆ ฝ่ายหลาย ๆ คนมานำเสนอความ
คิดเห็น ข้อเสนอแนะในมุมมองของแต่ละคน ซึ่งจะนำไปสู่วิธีการกำหนดวิธีการแก้ปัญหาที่ตรง
ประเด็น ผู้ที่เข้าร่วมและให้ข้อเสนอแนะก็พร้อมที่จะนำแนวทางหรือข้อสรุปร่วมกันไปปฏิบัติด้วย
ความเต็มใจและปัญหาก็จะถูกแก้ไขโดยใช้แนวทางที่หลายฝ่ายเห็นร่วมกันทำให้เกิดความรู้สึกมี
ส่วนร่วมเพื่อการพัฒนางานเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
- 4.2 การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมโดยความเต็มใจ และร่วมอย่างแข็งขันของ
คนหรือกลุ่มบุคคล ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ในทุกขั้นตอนของการพัฒนา การเข้ามามีส่วนกระทำ
ให้เกิดการพัฒนา มิใช่เป็นผู้รับการพัฒนาตลอดไป ทั้งนี้เป็นการเกื้อหนุน ให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริง
ถาวรการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ใช่หมายความเพียงการดึงประชาชน เข้ามาทำโครงการ/
กิจกรรมตามที่ผู้นำท้องถิ่นคิดหรือจัดทำขึ้น เพราะแท้ที่จริงแล้วประชาชนมีศักยภาพที่จะพัฒนา
ด้วยกลยุทธ์การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของโรงเรียน
- 4.3 การดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึง การดำเนินการกิจงานการ
พัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ตามกรอบงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับ
ชุมชนในงานบริหารทั่วไปของโรงเรียน
5. สถานภาพ หมายถึง บทบาท หน้าที่หรือตำแหน่งที่ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ได้แก่
- 5.1 ผู้บริหาร หมายถึง ผู้ที่ได้รับคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน
โรงเรียนบ้านเหล่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอ
พยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

5.2 ครู หมายถึง ข้าราชการครู ตามพระราชบัญญัติข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ.2547 สังกัดโรงเรียนบ้านเหล่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

5.3 ผู้ปกครอง หมายถึง บุคคลที่มีเด็กอยู่ในความปกครองที่มาเข้าเรียนในโรงเรียนบ้านเหล่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

5.4 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลที่ให้การกำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2543 ของโรงเรียนบ้านเหล่า อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

5.5 ผู้นำชุมชน หมายถึง บุคคลที่เป็นผู้นำตามกฎหมาย เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำที่ชาวบ้านในชุมชนนับถือที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเหล่า ได้แก่ หมู่ที่ 3, 13, 14, 18, 19 และ หมู่ที่ 22 อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบสภาพในการดำเนินงานการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
2. ได้แนวทางการดำเนินการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่มีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน
3. เป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และบุคลากรทางการศึกษาอื่นที่เกี่ยวข้องนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนให้เกิดประโยชน์มากขึ้น